

N:o 18.

Ank. till Riksd. Kansli d. 13 Febr. 1871, kl. 10 f. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, om antagande af en författning angående förändrad lydelse af 10 Kap. 1 § Rättegångsbalken; Gifven Stockholms Slott den 26 Januari 1871.

Då i sammanhang med de i 10 Kap. 1 § Rättegångsbalken intagna bestämmelser om laga domstol i rättegång mot Svensk man, som ingenstädes stadigt hemvist eger, och mot utländning, som sig i riket uppehåller, icke finnes i nämnda hänseende meddeladt något stadgande för det fall att Svensk man, som i riket saknar stadigt hemvist, begifvit sig till utrikes ort, har Kongl. Maj:t ansett denna brist böra medelst intagande i berörda lagrum af en föreskrift i ämnet afhjelpas, och vill alltså, med öfverlemnande af de i Högsta Domstolen och Statsrådet angående denna fråga hållna protokoll, enligt 87 § Regeringsformen, föreslå Riksdagen antagande af följande:

»Förordning angående förändrad lydelse af 10 Kap. 1 § Rättegångsbalken:

Häri genom förordnas, att 10 Kap. 1 § Rättegångsbalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

Vill man till annan kära, ehvad det är för gäld, eller i annat tvistemål, som dess person rör; låte då stämman honom till den Rätt, der under han sitt bo och hemvist hafver. Hustru, och barn medan de hemma när föräldrar äro, lyda under den Rätt, som man och fader; och tjenstehjon, der de sin tjenst hafva. Den ingenstädes stadigt hemvist eger, sökes der han finnes, eller, om han utrikes är, der han sednast

inom riket var boende. Utländsk man må sökas å ort inom riket, der han anträffas. Nu vill den stämde kära till honom igen, som stämman låtit; vare han ock skyldig vid samma Rätt svara, der målen med hvarandra gemenskap hafva.»

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

CARL.

Axel Adlercreutz.

Utdrag af protokollet öfver Justitie-Departements-Ärender, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott Fredagen den 2 December 1870,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Adlercreutz*,
 Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena Grefve
Wachtmeister,
 Statsråden: *Bredberg*,
Abelin,
Berg,
 Friherre *Leijonhufvud*,
Wærn,
Wennerberg,
Bergström,
 Friherre *Alströmer*.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern yttrade:

»Då i sammanhang med de i 10 Kap. 1 § Rättegångsbalken intagna bestämmelser om laga domstol i rättegång mot svensk man, som ingen

städes stadigt hemvist eger, och mot utländning, som sig i riket uppehåller, icke finnes i nämnda häuseende meddeladt något stadgande för det fall att svensk man, som i riket saknar stadigt hemvist, begifvit sig till utrikes ort, har jag trott denna brist böra afhjelpas genom en så lydande

Förordning angående förändrad lydelse af 10 Kap. 1 § Rättegångsbalken.

Med upphäfvande af 10 Kap. 1 § Rättegångsbalken förordnas, att samma § erhåller följande förändrade lydelse:

Vill man till annan kära, ehvad det är för gäld, eller i annat tvistemål, som dess person rör; låte då stämman honom till den Rätt, derunder han sitt bo och hemvist hafver. Hustru, och barn medan de hemma när föräldrar äro, lyda under den Rätt, som man och fader; och tjenstehjon, der de sin tjänst hafva. Den ingenstädes stadigt hemvist eger, sökes der han finnes, eller, om han utrikes är, der han sednast inom riket var boende. Utländsk man må sökas å ort inom riket, der han anträffas. Nu vill den stämde kära till honom igen, som stämman låtit; vare han ock skyldig vid samma Rätt svara, der målen med hvarandra gemenskap hafva.»

Och hemställde Hans Excellens Herr Justitie-statsministern, att öfver detta förslag Högsta Domstolens utlåtande skulle, för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmäler, medelst nöte ur protokollet infordras.

Denna af Statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla.

Ex protocollo

C. J. E. Åkerstedt.

*Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kongl. Maj:ts
Högsta Domstol Onsdagen den 14 December 1870.*

Andra Rummet.

Närvarande:

Justitieråden: *Södergren,*
Cramér,
Friherre Leuhusen,
Carleson,
Wretman,
Naumann,
Huss.

Tillförordnade Revisions-sekreteraren Friherre Staël von Holstein föredrog i underdånighet:

Ett inom Justitie-departementet utarbetadt förslag till förordning angående förändrad lydelse af 10 Kap. 1 § Rättegångs-balken, öfver hvilket förslag Högsta Domstolens utlåtande blifvit, för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmåler, medelst nöte ur Statsråds-protokollet öfver Justitie-departements-ärender för den 2 innevarande månad infordradt; varande förslaget af följande lydelse:

Med upphäfvande af 10 Kap. 1 § Rättegångs-balken förordnas, att samma § erhåller följande förändrade lydelse:

Vill man till annan kära, ehvad det är för gäld, eller i annat tvistemål, som dess person rör; låte då stämman honom till den Rätt, derunder han sitt bo och hemvist hafver. Hustru, och barn medan de hemma när föräldrar äro, lyda under den Rätt, som man och fader; och tjenstehjon, der de sin tjenst hafva. Den ingenstädes stadigt hemvist eger, sökes der han finnes, eller, om han utrikes är, der han sedanast inom riket var boende. Utländsk man må sökas å ort inom riket, der han anträffas. Nu vill den stämde kära till honom igen, som stämman

låtit; vare han ock skyldig vid samma Rätt svara, der målen med hvarandra gemenskap hafva.

Justitierådet Huss förklarade sig anse ifrågavarande förslag icke föranleda till annan anmärkning, än att, då förslaget endast afser tillägg till 10 Kap. 1 § Rättegångs-balken, den föreslagna förordningens ingress torde böra erhålla en derefter lämpad förändrad lydelse.

Justitierådet Naumann yttrade: »Enligt vanliga tolkningen anses i vår lagstiftning, som bekant är, orden »hafva sitt hemvist» på den ena eller andra orten, eller derstädes »vara boende» såsom synonyma med: att på den orten vara »mantalsskrifven». Då det nu kan inträffa, att en person, som utflyttat, dessförinnan ingenstädes inom riket låtit mantalsskrifva sig, utan alltjemnt fört ett kringirrande lif och försörjt sig med arbete än i den ena, än i den andra delen af landet, torde ett sådant förhållande äfven böra tagas i betraktande vid bestämmande i en ny lag af det personliga forum. Man kan om en dylik person icke säga: »der han *sednast* inom riket var boende», då orden tagas i ofvannämnda bemärkelse, enär han ingenstädes varit mantalsskrifven. Skulle åter meningen vara att med ordet »boende» i den nya lagen undantagsvis utmärka den ort, der någon tillfälligtvis *sednast* vistats inom riket, så torde ett förtydligande i denna del tarvas. Lagberedningen i dess förslag till Rättegångs-balkens förra del, 10 Kap. 5 och följande §§, synes mig lemna en god ledning, derest förändrade stadganden blifva af nöden angående deras personliga forum, som vistas utomlands eller dit verkligen utflyttat, i sådana saker, för hvilka de kunna till svensk domstol instämmas. I öfrigt hänförelse jag mig till mitt yttrande i Högsta Domstolens protokoll den 13 dennes, i anledning af förslaget om förändrade stadganden rörande stämning, med hvad dertill hör. Angående förslagens ingress instämmer jag med Justitierådet Huss.»

Justitierådet Wretman yttrade: »Genom det ifrågavarande förslaget synes vara afsedt att erhålla ett nu icke befintligt lagstadgande angående behörig domstol för upptagande af de i 10 Kap. 1 § Rättegångs-balken omförmälda tvistemål mot personer, som öfvergifvit fäderneslandet samt i främmande land satt sig neder; men då stadgandet härom i förslaget blifvit sammanfördt med lagrummets nuvarande föreskrifter om forum för den, som »ingenstädes stadigt hemvist eger», fastän från riket utflyttande personer i måhända de flesta fall hvarken före utflyttningen varit eller sedermera äro hänförliga till dem, som sakna stadigt hemvist, har jag, på det möjlig misstyding af det föreslagna lagbudet må undvikas, ansett mig böra hemställa, huruvida icke större tydlighet i

nämnda hänseende kunde ernås genom t. ex. följande, eller andra dermed liktydiga ordalag:

»Den ingenstädes stadigt hemvist eger, sökes der han finnes. Den, som öfvergifvit riket och utomlands sig bosatt, stämnes till domstol i den ort, der han sednast i riket var boende. Utländsk man må sökas å ort inom riket, der han anträffas.»

»Angående förslaget's ingress instämmer jag med Justitierådet Huss.»

Justitierådet Carleson förklarade sig instämma med Justitierådet Huss.

Justitierådet Friherre Leuhusen anförde: »Jag instämmer uti den af Justitierådet Wretman rörande detta förslag gjorda erinran; hvarjemte, enär med uttrycket den ort, der någon är boende eller »bosatt» vanligen anses utmärkas den ort, der man är mantalsskrifven, jag, om de i förslaget begagnade orden »der han sednast inom riket var boende» undantagsvis på detta ställe äro liktydiga med orden: der han sednast vistades, i likhet med hvad Justitierådet Naumann redan anmärkt, hemställer huruvida ej ett förtydligande härutinnan erfordras.»

Justitieråden Södergren och Cramér instämde i den af Justitierådet Huss yttrade mening.

Ex protocollo

C. J. Björkman.

Utdrag af protokollet öfver Justitie-Departementets-Ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott den 26 Januari 1871,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Allercreutz*,
Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena, Grefve
Wachtmeister,

Statsråden: *Bredberg*,
Abelin,
Berg,
Friherre *Leijonhufvud*,
Wærn,
Wennerberg,
Bergström,
Friherre *Alströmer*,

Justitieråden: *Wretman*,
Dreijer.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern annälde att, sedan Kongl. Maj:t den 2 December nästlidet år infortrat Högsta Domstolens utlåtande öfver ett inom Justitie-departementet upprättadt förslag till förordning angående förändrad lydelse af 10 Kap. 1 § Rättegångsbalken, så hade Högsta Domstolen, enligt dess protokoll den 14 i berörda månad, afgifvit yttrande öfver förslaget; och anförde härvid Hans Excellens:

I Högsta Domstolen, hvars fleste ledamöter lemnat §:ns föreslagna lydelse utan anmärkning, hafva Justitieråden Friherre Leuhusen och Wretman, jemte förmälan att från riket utflyttande personer i måhända de flesta fall hvarken före utflyttningen varit eller sedermera vore hänförliga till dem, som sakna stadigt hemvist, ansett sig, på det möjlig miss-

tydning af det föreslagna lagbudet måtte undvikas, böra hemställa, huruvida icke större tydlighet i nämnda hänseende kunde ernås genom t. ex. följande eller andra dermed liktydiga ordalag:

»Den ingenstädes stadigt hemvist eger, sökes der han finnes. Den, som öfvergifvit riket och utomlands sig bosatt, stämnes till domstol i den ort, der han sednast i riket var boende. Utländsk man må sökas å ort inom riket, der han anträffas.

För att bedöma, huruvida denna redaktion eger företräde framför den i remitterade förslaget upptagna, beder jag att först få yttra mig angående rätta förståndet af hvad vår lag nu i detta ämne innehåller.

I 10 Kap. 1 § Rättegångsbalken stadgas först, att om någon vill till annan kära i tvistemål, som dess person rör, skall saken instämmas till den Rätt, derunder svaranden sitt bo och hemvist hafver. Att här afses bo och hemvist endast i Sverige, framgår uppenbart deraf, att lagen icke kan uppställa regler för rättegångar i främmande land. När sednare i samma § talas om den, som ingenstädes stadigt hemvist eger, synes ordet hemvist der så mycket mindre kunna tagas i annan bemärkelse än den i 1:sta punkten gifna af ett hemvist inom riket, som den sednare satsen tydligen är afsedd att omfatta alla dem, på hvilka det första stadgandet i §:n icke är tillämpligt. För mig är ock omöjligt att fatta, huru för bestämmande af forum i Sverige någon grund skulle kunna hemtas derifrån, om svaranden i främmande land har ett hemvist eller hvar detsamma kan finnas; och tydligt är att i afseende å »den främmande», om hvilken i sammanhang härmed talas, ej ringaste hänsyn toges dertill, om han utom riket eger stadigt hemvist eller icke. För den uppfattning att ordet hemvist, då det sednare gången i §:n förekommer, betyder hemvist inom riket, talar ock en följdriktig tolkning af den punkt, hvari uttrycket förekommer, och hvilken lyder sålunda: »Den ingenstädes stadigt hemvist eger eller främmande är, sökes der han finnes». När nemligen såväl vid ordet »främmande» som i satsen »der han finnes» måste underförstås »i Sverige», följer deraf, så vidt ej det inre sammanhanget skall sönderbrytas, att desamma orden måste underförstås jemväl i den första satsen.

Vid den omnämnda af två ledamöter inom Högsta Domstolen uppställda redaktionen synes mig nu vara att anmärka att, då skilnad deri göres mellan »den som ingenstädes stadigt hemvist eger» och »den som utomlands sig bosatt», ej blott en förändrad betydelse gifvits åt de förra i §:n redan befintliga orden, utan äfven den inkonseqvens blifvit inrymd,

att

att under det vid början af meningen »den ingenstädes stadigt hemvist eger» skola underförstås orden »i hela världen», så får vid meningens fortsättning »söktes der han finnes» underförstås blott »i Sverige». En ännu viktigare anmärkning, och hvilken afses en väsendtlig praktisk olägenhet, ligger i den svårighet, som skall uppstå, att välja rätt forum af de två, som stå till buds, och den tidsutdrägt och kostnad, som deraf ofta måste följa. Om t. ex. en person, som rest till Amerika och upphört att i Sverige hafva stadigt hemvist, efter någon tid återkommer till riket och blifver sökt »der han finnes», är han i tillfälle att invända det han bosatt sig i den främmande verldsdel. Tid måste då lemnas honom att styrka sin uppgift, och lyckas han deri, nödgas domstolen förklara sig obehörig att handlägga tvisten. Instämmes han åter från början till domstolen i den ort, der han sednast var i riket boende, kan invändning göras, att han i hela världen saknar stadigt hemvist, och käranden kan då blifva nödsakad att med kostnad och tidspillan skaffa bevisning om ett motsatt förhållande eller ock låta stämningen förfalla. Fall synas till och med kunna inträffa, då för personer, som här i landet haft stadigt hemvist, forum kan komma att helt och hållet saknas, såsom om utvandrare qvarstadnar i främmande land, men bevisning icke kan åstadkommas om hans bosättning derstädes.

Uti det af mig framlagda förslaget åter äro orden »Den ingenstädes stadigt hemvist hafver» afsedda att bibehålla den betydelse, som, efter hvad jag ofvan sökt visa, dem redan nu rätteligen tillkommer, och tillämpningen blifver i följd deraf helt enkelt den, att i mål, hvarom nu är fråga, den svenska undersåte, som i Sverige ej eger stadigt hemvist, skall, om han i landet sig uppehåller, sökas der han finnes, men om han utrikes är och således ej kan i riket finnas, stännas till Rätten i den ort, der han inom riket sednast var boende.

Af Justitieråden Friherre Leuhusen och Naumann är vidare erinradt, att om de i förslaget begagnade orden »der han sednast inom riket var boende» på detta ställe skulle vara liktydiga med orden »der han sednast vistades», ett förtydligande härutinnan erfordrades. Då afsigten emellertid icke varit att åt de begagnade orden gifva en så lös och oviss betydelse, återstår för mig endast att besvara den af Justitierådet Naumann ytterligare gjorda erinran, att enär det kan inträffa, att en person, som utflyttat, dessförinnan ingenstädes inom riket låtit mantalsskrifva sig, utan alltjemt fört ett kringirrande lif och försörjt sig med arbete än i den ena, än i den andra delen af landet, ett sådant förhållande äfven borde tagas i öfvervägande vid bestämmande i ny lag

af det personliga forum. Den sålunda i principiellt hänseende anmärkta bristen, som väl icke uppkommer genom förslaget antagande, enär den redan nu förefinnes, men som i förslaget icke finnes afhjelpat, har jag ingalunda förbisett. En antydning om skälet, hvarför jag icke sökt afhjelpa denna formela brist, ligger dock redan i den anvisning sistbemälde Justitieråd lemnat på Lagberedningens förslag till Rättegångsbalkens förra del 10 Kap. 5 och följande §§, såsom gifvande en god ledning för förändrade stadganden i det ämne, förslaget afhandlar. Inom en icke särdeles aflägsen framtid torde en fullständig omarbetning af hela vår Rättegångsbalk förestå; och då så är förhållandet, har jag icke trott att i mera speciella frågor, såsom i den förevarande angående forum i personliga tvistemål, andra förändringar under tiden böra vidtagas, än sådana, hvilka, utan någon vidlyftig apparat, äro egnade att afhjelpa uppenbara praktiska olägenheter, hvartill svårigen torde kunna räknas den, att forum här i riket möjligen saknas för anhängiggörande af ett skuldfordrings- eller annat sådant mål mot en svensk person, med hvilken det nu mera sannolikt högst sällsynta förhållande eger rum, att han ej någonsin varit mantalsskrifven, och hvilken, efter att alltjemt hafva fört ett kringirrande lif och försörjt sig med arbete än i den ena och än i den andra delen af landet, omsider begifvit sig till främmande land, utan att sedermera derifrån till riket återkomma.

I enlighet med hvad jag sålunda haft nåden anföra, anser jag mig böra i underdånighet vidhålla det anmälda förslaget till lagtext oförändradt och alltså hemställa, att Eders Kongl. Maj:t i nådig Proposition täcktes föreslå Riksdagen att antaga detsamma, så lydande:

Förordning angående förändrad lydelse af 10 Kap. 1 § Rättegångsbalken.

Häri genom förordnas, att 10 Kap. 1 § Rättegångsbalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

Vill man till annan kära, ehvad det är för gäld, eller i annat tvistemål, som dess person rör; låte då stämna honom till den Rätt, derunder han sitt bo och hemvist hafver. Hustru, och barn medan de hemma när föräldrar äro, lyda under den Rätt, som man och fader; och tjenstehjon, der de sin tjenst hafva. Den ingenstädes stadigt hemvist eger, sökes der han finnes, eller, om han utrikes är, der han sedanast inom riket var boende. Utländsk man må sökas å ort inom riket, der han anträffas. Nu vill den stämde kära till honom igen, som stämman låtit; vare han ock skyldig vid samma Rätt svara, der målen med hvarandra gemenskap hafva.

Justitierådet Wretman åberopade det af honom vid behandlingen af detta ärende i Högsta Domstolen afgifna yttrande.

Statsrådets öfrige ledamöter instämde uti Hans Excellens Herr Justitie-statsministerns ofvanberörda hemställan;

Och behagade Hans Maj:t Konungen densamma i nåder bifalla; I följd hvaraf nådig Proposition, af den lydelse bilagan Litt. B. till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflätas.

Ex protocollo

C. J. E. Åkerstedt.

N:o 19.

Ank. till Riksd. Kansli d. 13 Febr. 1871, kl. 10 f. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående pension å Allmänna Indragningssiäten åt Vaktknekten vid länsfängelset i Linköping Nils Nilsson; Gifven Stockholms Slott den 26 Januari 1871.

Sedan hos Fångvårds-styrelsen framställning blifvit gjord, att Vaktknekten vid länsfängelset i Linköping Nils Nilsson, hvilken i anseende till ålder och sjuklighet vore urständsat att sin tjänst vidare fullgöra, måtte beredas pension eller underhåll vid afskedstagande, har Styrelsen med underdånig skrifvelse den 7 innevarande Januari öfverlemnadt prest- och läkarebetyg äfvensom tjänstgöringsbevis för Nilsson, af hvilka handlingar inhämtas, att Nilsson, född den 24 Mars 1803, sedan den 20 Oktober 1847 varit såsom vaktknekt vid länsfängelset i Linköping anställd och sina åligganden vid befattningen utan anmärkning fullgjort, samt att han, som är stadd i torftiga ekonomiska vilkor och alltsedan Februari månad sistlidna år varit sjuk af gikt, till följd af